

Gárdonyi Géza, az „egri remete”

Írta: Takács Kitti

Gárdonyi Géza neve a tanulmányok során először általános iskolában bukkan fel.

Kötelező olvasmányként tartják számon az egyik legnagyobb művét, az Egri csillagokat. Nem hiába, hiszen ez a regény nemcsak fantasztikus kalandokkal van tele, hanem a magyar történelem meghatározó témáit dolgozza fel.

Hosszú út vezetett Gárdonyi életében ennek a műnek a megírásához, mégis olyan sikereket ért el vele, amiket mai napig is emlegetünk.

Miért lett Gárdonyi a vezetékneve, mikor őt Ziegler Géza néven anyakönyvezték?

Gárdonyi Géza igencsak mozgalmas gyermekkor tudhatott maga mögött.

Tekintve, hogy édesapja egy munkahelyen sem tudott sokáig megmaradni, gyakoriak voltak a költözések. Mikor apja a gárdonyi Nadasdy-udvarban dolgozott, megszületett a kis Géza. Érdekesnek tűnik a névváltoztatása, azonban korántsem ilyen bonyolult a dolog. Csupán annyiról van szó, hogy mivel édesapja Gárdonyban dolgozott, így magától értetődő volt, hogy mit is válasszon írói álnevének. Később lett csak hivatalossá ez a név.

Az egri remete

„Fiam, tebelőled sohase lesz nagy ember, de a kenyeredet azért meg tudod keresni” - jósolta egykori tanára Gárdonyi Gézának.

Talán már ez a mondat is árulkodhat arról, hogy írónk nem a szorgalmával tűnt ki az iskolában, sokkal inkább borzalmas jegyeivel.

Tragikus iskolaévei után újságírónak állt. Miközben szakmailag ívelt felfelé, a magánélete, szerelmi élete zuhanórepülésben süllyedt egyre mélyebbre. Csányi Máriával korántsem volt felhőtlen a viszonya. Ezt bizonyítja Gárdonyi ezen kijelentése:

„Ennek a házasságnak vagy válás, vagy gyilkosság lesz a vége.”

Nem sokkal később Gárdonyi Géza megunta a nagyvárosi nyüzsgést, békére, magányra vágyott, és Egerbe vonult. Innen ered az egri remete elnevezés. Természetesen számos pletyka terjengett, miszerint:

"befalaztatta dolgozószobájának ablakait, odabent teljes sötétség honol, sehol egy árva fénysugár..."

Ám az igazság csak annyi volt, hogy az író kínzó fejfájás gyötörte, és ezt próbálta kiküszöbölni azzal, hogy sötétséget teremtett maga köré. Az emberi előítéletek már akkoriban is mindent felülmúltak. Pedig, senki nem tudhatta, hogy mi áll az író magányra vágyása mögött.

Egyik legmeghatározóbb alkotása az Egri csillagok.

Amikor először megláttam ezt a regényt, akkor nem az volt az első gondolatom, hogy ez lesz életem könyve, sokkal inkább az, hogy mennyire hosszú, sok, apró betűt tartalmazó írást tartok a kezemben. Úgy döntöttem, hogy mielőtt belevágok az olvasásába, kicsit utánajárok a könyv történetének.

Gárdonyi 1899-től folyóiratokban jelentette meg, majd 1901-ben regényként is kiadta. Tulajdonképpen ez a történet, az 1552-es egri vár ostromára épül fel. 1533-ban indul a cselekmény, és számos diadalt, drámát képzelhet el az olvasó. Nemcsak az emberek tartották legnagyobb regényének, hanem maga az író is legjobb alkotásának tekintette.

Később elnyerte a 2005-ben megrendezett „Nagy Könyv” elnevezésű országos szavazáson a Magyarország legkedveltebb regénye előkelő címet.

Gárdonyi ezen művének megírása az egri alkotóiéveihez köthető.

Az Egri csillagokat történelmi regénynek tartják, mert történelmi eseményt mutat be, és ez az egyik alappillére ennek a műfajnak. Azonban szerelmi szál is szövődik benne Cecey Éva és Bornemissza Gergely között, aki a regény főszereplője.

Tévhit, hogy csak az egri csatát mutatja be, ugyanis több esemény kötődik ehhez az alkotáshoz. Kibontakozik benne a három részre szakadt Magyarország állapota, a mohácsi csata utáni törökök által cselled elfoglalt Buda. Mindezek után a török megszállása alá kerül az ország. 1552 nyarán a török hadsereg hadjáratot indít, és elfoglalják a szolnoki várat, aztán az óriási haderő Eger vára alá vonul. Dobó István várkapitány vezetésével a hősként küzdő maroknyi magyar csapat igyekszik legyőzni az óriási török haderőt.

Különfélék vagyunk, így ez a regény is mindenkinek mást jelent.

Vannak, akik a harcokat, a vérontást lelik fel benne, mások a romantikát. Engem személy szerint kicsit mélyebben érintett. Én nem a felszíni dolgokat láttam meg, hanem azt a fajta hazaszeretetet, összetartást, tiszteletet, ami napjainkban, valljuk be, elég ritka.

Nemcsak a várvédő katonák adták életüket a hazájukért, hanem az asszonyok is helyálltak, ami mindaddig páratlan volt a világban. Szinte már egy család voltak.

Gergely és Vicska az egész történet alatt tisztelettudóak és alázatosak voltak egymással.

Miközben olvastam, arra a felismerésre jutottam, hogy Gárdonyinak hihetetlen érzéke volt a romantikához (is). Természetesen ennek a regénynek javarészt a harcról kellene szólnia,

azonban az író akkorákat csavart az eseményeken, hogy néha majdnem elveszítettem a fonalat.

Mi ihlette Gárdonyi Gézát, hogy megalkossa ezt a művét?

Gárdonyi Géza mindig azon írók, művészek közé tartozott, akiket a tehetségük mellett fantáziával is megáldott a teremtő.

Ennek a könyvnek az ötlete egy egyszerű történelemből adódott az egri vár falai között. Fiaival sétáltak a várban, és a Bornemissza Gergelyről szóló történetek inspirálták őt arra, hogy kutatásokba kezdjen.

*„Ekkor gondoltam rá, hogy
ennek a Gergely deáknak életét
meg kellene írnom regénynek.”*

Gárdonyi József szerint apja nagy kérdése volt, hogy:

*„Lehetne-e olyan regényt
írni, amely nem színpalnak használná
a múltat, hanem inkább lámpás lenne:
bevilágítana az elmúlt századok érdekes
sötétségébe? Lehetne-e igazi történelmet
írni regény alakjában?”*

Számos forrása közül talán a legfontosabb Tinódi Lantos Sebestyén műve, *Az Eger vár viadaláról való ének* és annak *Summája* volt. Ugyanakkor nem volt könnyű dolga, hiszen gondoljunk csak az egriek névsorára, nehéz feladat volt mozgatni ennyi szereplőt, ám ez nem okozott gondot a legendás írónak.

Véleményem szerint Gárdonyi Géza egy csodálatosan gondolkodó, érző ember volt. Nem azt mondom, hogy mindenkinek tetszene az Egri csillagok című regénye, hiszen egy elég bonyolult, nehezen értelmezhető írásról beszélünk. Mégis úgy gondolom, hogy kortól, nemtől függetlenül ezt a könyvet életében legalább egyszer mindenkinek kötelezően el kell olvasnia. Ám ha valaki a filmeket részesíti előnyben, akkor sincsen semmi veszve, ugyanis felettébb pontos és élvezetes filmváltozat formájában rendezte meg Várkonyi Zoltán 1968-ban.

Ami biztos, hogy Gárdonyit és az Egri csillagokat nehezen fogja bárki, vagy bármi felülmúlni.